

N:o 170.

Af herr **K. V. Rydén** m. fl., om afslag å *Kungl. Maj:ts framställning angående förhöjdt anslag för skjututbildning vid de allmänna läroverken m. m.*

Bland alla de anslag, som förekomma under åttonde hufvudtiteln, torde knappast något finnas af så omtvistadt värde som anslaget till militäröfningar vid de allmänna läroverken, folkskoleseminarierna och de tekniska elementarskolorna. Inom skolans värld finnes en öfvervägande stämning emot dessa öfningar. År 1900 infordrades yttranden från rikets domkapitel och lärarekollegier i anledning af en hemställan från vissa läroverkskollegier i Hernösands stift om dessa öfningars afskaffande. Endast 7 domkapitel och läroverksdirektioner och 10 kollegier uttalade sig för öfningarnas bibehållande vid de allmänna läroverken, medan 7 domkapitel och icke mindre än 23 lärarekollegier och rektorer vid de högre allmänna läroverken tillstyrkte öfningarnas afskaffande eller högst väsentliga inskränkning. För folkskoleseminariernas vidkommande voro 2 kollegier för öfningarnas bibehållande och 4 kollegier samt 1 rektor för deras afskaffande, medan 1 kollegium icke afgaf yttrande.

Oaktadt den öfvervägande opinion, som således efter 40-årig erfarenhet utbildat sig inom skolmännens led *mot* dessa öfningar, ansåg sig dock dåvarande ecklesiastikministern Claëson böra på generalstabschefens hemställan föreslå Kungl. Maj:t och Riksdagen en högst väsentlig ökning af anslaget till dessa öfningars fortsatta bedrifvande.

I årets statsverksproposition få vi emellertid bevittna, huru som den allmänna benägenhet att svälla ut — snart sagdt öfver alla gränser — som utmärker de båda försvarstitlarna, går ut äfven öfver denna anslagspost på åttonde hufvudtiteln. Kungl. Maj:t föreslår nämligen dels en anslagsökning å ordinarie stat af 33,300 kronor, dels en utgiftspost å extra stat af 135,933 kronor för anskaffande af materiel för bedrifvande af dessa öfningar. I samband härmed skall rubriken å det ordinarie anslaget i öfverensstämmelse med den planerade omorganisationen af öfningarna lyda: »för skjututbildning vid de allmänna läroverken, folkskoleseminarier och tekniska elementarskolor». Åt omorganisationsprojektet ägnar föredragande departementschefen en utredning, som omfattar 30 trycksidor i bilagan till statsverkspropositionen.

Den, som med uppmärksamhet genomläser aktstyckena i denna angelägenhet, lär knappast kunna värja sig för känslan af att man här vill införa skolan på vägar, som för dess arbete och organisation äro främmande. Visserligen offerar man åt tidsandan och föreställningarna *namnet* på detta anslag. I stället för »militäröfningar» skall det hädanefter heta »skjututbildning», fast af de föreslagna bestämmelserna (§ 1, sid. 152) uppenbart framgår, att främsta ändamålet är, »att förbereda lärjungarnas kommande värnpliktsutbildning, så att de för ändamålet lämpliga bland dem *sedermåra* under tiden för värnpliktens fullgörande må kunna utbildas till reservunderbefäl». Väl bör ock bemärkas generalstabschefens i all sin försiktighet dock klara uttalande: »Såsom mål för öfningarna kvarstode *i hufvudsak oförändradt* att förbereda värnpliktsutbildningen». Det nya *namnet* lär ej komma att synnerligt förändra karaktären hos de gamla öfningarna, hvilka varit af sådan art, att till och med statsrådet Hammarskjöld om desamma utbrister: »Med tillfredsställelse torde man böra hälsa den anordningen, att egentliga exercisöfningar ej vidare skola förekomma».

Det är emellertid nu icke längre fråga om att hålla öfningarna inom förut befintliga gränser. Kungl. Maj:t ämnar utsträcka dem äfven till de egentliga barnen i allmänna läroverkens 5:te klass. Och ecklesiastikministern hugnar med utsikterna, att, efter det 13-åringarna i läroverken underkastats de föreslagna bestämmelserna, kommer antagligen turen till folkskolans lärjungar (sakkunniga ha redan tillkallats för frågans utredning, meddelar statsrådet).

Det torde vara förklarligt, om man stannar en smula betänk-

sam inför alla dessa utsikter. Klart torde vara, att det åtminstone icke är skolans intressen, som blifvit tillgodosedda genom de föreslagna öfningarna. Ur dess synpunkt torde öfningarna kunna bedömas på följande sätt:

1. *Öfningarna verka störande på skolans arbete.* Visserligen föreslås en afkortning af antalet öfningsdagar för läroverkens tre öfre ringar och folkskoleseminariernas alla klasser från 20 till 12 dagar. Men svårigheterna äro härmed föga afhjälpta. Öfningarna måste enligt sakkunnigas upplysningar förläggas för Norrlands vidkommande till tiden efter den 1 oktober och för öfriga landsdelars vidkommande i regeln under tiden 25 augusti—8 september. Klart torde vara, att båda arrangemangen komma att så störande inverka på skolans arbete, att föga resultat torde vara att förvänta af den del af detsamma, som infaller före dessa öfningars afslutande. Så länge feriearbetet ännu fanns kvar å de allmänna läroverkens arbetsplan, torde dessa störningar ha känts mindre påkostande, enär då alltid under en eller annan vecka arbetet förrycktes genom feriearbetenas genomgående. Men efter afskaffandet af dessa bli militäröfningarnas eller, som man hädanefter ämnar benämna dem, »skjututbildningens» störande inverkan så mycket mera ögonskenlig.

2. *Öfningarna äro främmande för skolans egentliga uppgift.* Här emot invänder någon, att skolan skall bibringa sina lärjungar disciplin och ordning samt motverka det stillasittande studiearbetet. Ja väl. Men den disciplin, som bibringas af en del unga volontärkorpraler och ännu oftare af kamrater i en högre klass, som kallas till instruktörer, är det föga bevändt med. Den, som varit i tillfälle att deltaga i sådana öfningar, vet hvad den disciplinen är värd. Snarare verkar den allmänna villervalla i skolarbetet, som öfningarna välla, störande på disciplinen inom skolan. Det är ingalunda ovanligt, så som år 1900 framhölls af åtskilliga skolmyndigheter, att under tiden för öfningarnas bedrivande rektor och klassföreståndare omöjligen kunna kontrollera lärjungarnes uppförande och uppgifter om förfall för uteblifvande från föreskrifven undervisning, i synnerhet då icke den ordinarie gymnastikläraren utan en med ordningen inom skolan och med lärjungarne alldeles obekant militär har ledningen af öfningarna. Och den motvikt mot inne- och stillasittande, som lärjungarne kunna behöfva, har man redan i den efter rationella grunder ordnade gymnastiken. Under alla förhållanden lär skjut-

utbildning knappast vara något medel för en harmonisk fysisk uppfostran.

3. För folkskoleseminariernas och tekniska skolornas vidkommande torde särskildt böra framhållas, att dessa i än högre grad lida af öfningarna. Folkskolelärareseminarierna mottaga ej sällan sina lärjungar mindre väl förberedda än folkskollärarynnesseminarierna. Att de förra med den årliga afknappning af undervisningstiden, som dessa öfningar förorsaka, skola ha svårt att fylla sin uppgift så väl som de senare, har flera gånger framhållits af folkskollärareseminariernas målsmän. Och på de tekniska elementarskolorna ställer utvecklingen allt större kraf. För dessa är den brännande frågan *ökad lärotid*, icke minskad.

Ur skolans synpunkt äro dessa öfningar förkastliga. Och i själfva verket ha de knappast aldrig kunnat motiveras med pedagogiska skäl. Det är de *militära* synpunkterna, som fått tränga undan skolans egna intressen och behof.

Man behöfver blott göra en liten sammanställning af de militära önskemål, i hvilka denna »skjututbildning» ingår som ett led, för att få en bild af innebörden i den nu framkomna omorganisationen af militäröfningarna vid våra läroverk. Barnen i 13-årsåldern börja med »förberedelser för kommande värnpliktsutbildning». Därmed sysselsättas de under 5 år i skolan. Kommer så, enligt det nyligen aflämnade generalsförslaget, en särskild underbefälsutbildning om 500 dagar, fördelade på flera år, och slutligen värnpliktens utsträckning till 44:de lefnadsåret, så må man ju medgifva, att det icke kommer att saknas »utbildning».

Och sedan ofvanpå allt detta utsikterna, att ej ens folkskolan, som oftast ej ens hinner meddela det nödvändigaste af medborgerlig bildning, skall komma att skonans från dessa alltmera påträngande militära kraf!

Den oförställda glädje, som lyser igenom ecklesiastikministerns yttrande, då han tillstyrker den nya ordningens införande, må vara förklarlig ur hans synpunkt. Men lika visst finnas i vårt land många, som med ängslan göra sig frågan: Skall vårt skolväsen militariseras? Det torde vara skäl att i hvarje fall låta detta vara detta. Skolan har *sin* uppgift och försvaret *sin*. Få militärerna handskas med ungdomen, när den nått värnpliktsåldern, bör det kunna räcka till. Barnen böra åtminstone sparas från den art af

»uppfostran», som torde komma att meddelas under dessa förberedelser för »kommande värnpliktsutbildning».

Riksdagen skulle helt visst bäst gagna vår ungdom, om den ej blott afsloge Kungl. Maj:ts begäran om ökade anslag för den tilltänkta »skjututbildningen», utan äfven beslutade att afskaffa alla militäröfningar vid våra läroverk.

På grund af det anförda hemställes vördsamt,

att Riksdagen behagade besluta

dels att afslå Kungl. Maj:ts å åttonde hufvudtiteln i årets statsverksproposition gjorda äskanden såväl (i punkt 27) om förhöjdt anslag för skjututbildning vid de allmänna läroverken, folkskoleseminarier och tekniska elementarskolor som (i punkt 122) om inköp af materiel för skjutöfningar vid dessa undervisningsanstalter;

dels att militäröfningarna vid rikets allmänna läroverk, folkskoleseminarier och tekniska elementarskolor skola upphöra den 1 juli 1910.

Stockholm den 26 januari 1908.

<i>Värner Rydén.</i>	<i>Robert Johansson.</i>	<i>A. J. Christierson.</i>
<i>F. W. Thorsson.</i>	<i>Bernh. Eriksson.</i>	<i>Carl Jansson.</i>
<i>Linus Lundström.</i>	<i>J. Andersson, Baggböle.</i>	<i>A. Thylander.</i>
<i>Per N:son Bosson.</i>	<i>Aug. Ifvarsson.</i>	